

TARİHÇİ PROF. DR. GUENTER LEWY İLE SÖYLEŞİ

Ermeni Tehciri'nde 642000 Ermeni'nin hayatını kaybettiğini öne sürüyorsunuz. Justin McCarthy bu sayının 600000 ile 850000 arasında olduğunu iddia ediyor. Ermeni tarihçilerin ise bu rakamı 1,5 ile 2 milyon civarında olduğunu söylüyorlar. Hayatını kaybeden Osmanlı Ermenilerinin sayısı üzerine bu kadar farklı görüşler olmasını neye bağlıyorsunuz? Sizin ortaya koyduğunuz görüşün temelinde ne yatıyor?

Tehcir sırasında hayatını kaybeden Ermenilerin sayısını saptamanın tek yolu Ermeni nüfusunun sayısını savaştan önce ve sonra karşılaştırmaktır. O sayıdan hem Ermeni devrimciler tarafından yapılan gerilla savaşı sonucu can veren Ermenilerin sayısını hem de İslam'a değişen veya değişmek zorunda kalan Ermenilerin sayısını çıkarmamız gerekir.

Maalesef bütün bu nüfuslar için doğru istatistikler yoktur ve dolayısıyla bir kişi tahminlerle yetinmelidir. Ermeniler savaştan önce sağ olan Ermenilerin sayısını abartırken Türkler tam tersini yapmışlardır. Aynıısı tehcir sırasında hayatını kaybedenlerin sayısı için de geçerlidir. Ben demograflar ve benzer şekilde yetkili yazarların ortaya koydukları rakamları kullandım ve Ermeni kurbanları için 642,000 rakamına ulaştım. Bu sayıyı az çok güvenilir bir tahmin olarak görsen de sonuçta bir tahmin olarak kalmaktadır.

Tehcir kararının Ermenilerin yok edilmesi niyeti taşımadığını öne sürüyorsunuz. Sizce Tehcir kararının asıl sebebi nedir? 1915 ve öncesinde bölgedeki Ermeni faaliyetlerinin bu kararda etkisi ne olmuştur?

Doğu Anadolu'dan Osmanlı Ermenilerini tehcir etme kararı aslında Ermeni gerillalarının yarattığı tehditten oluşmuştu. Sivil halkı yok ederek Genç Türkler rejimi Ermeni devrimcilerini güvendikleri destekten mahrum etmeyi umuyordu, yani Mao'nun terminolojisini kullanırsak balıkları yüzdükleri sulardan ayırmak istiyordu. Aynı zamanda Ermeni sorununu ilk ve son kez çözümlenmek istiyorlardı ve böylece Avrupa güçlerinin Türkiye'nin işlerine müdahale etmeye yönelik olanak ve mazeretinden mahrum etmek istiyorlardı. Son olarak, Ermenilerin oynadığı rolüne dayanarak – hem Rus ordusu hem de gerilla kuvvetlerinde gönüllü rol alarak – Kafkasya kampanyasının başarısızlığından dolayı Genç Türklerin bir ölçüde hissinde yönelik kanıt vardır.

Soykırım olmadığına dair görüşleriniz sebebiyle Ermeni tarihçileri ve kuruluşlarının tepkisine maruz kaldınız. Son dönemde bir kuruma karşı

açtığınız dava sonrasında o kurum? Sizden özür dilemek durumunda kaldı. Ermeni Diasporasının uluslar arası alanda soykırım konusundaki bu saldırgan tavrını nasıl yorumluyorsunuz? Bu durum toplumsal kimliklerin nefret ve tarihsel travmalar üzerinde inşa edilmesi anlamına gelmiyor mu?

Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Ermenileri tarafından yaşanan soykırımın Ermeni diasporasına birleştirici bir kimlik vermede kritik bir rol oynadığına dair çok az şüphe vardır. Bu duygu çok güçlüdür ve diasporanın Türkler ve Ermeniler arasında bir uzlaşmayı desteklemekteki gönülsüzlüklerini açıklamaktadır. Eğer Ermeni diasporası ve Ermenistan arasında boşluk açmak mümkün olsaydı, böyle bir uzlaşmanın olasılığı artabilirdi. Türkiye'nin bir komşusu olarak zayıf Ermenistan devleti bu uzun zamandır süren anlaşmazlığın çözümünden oldukça faydalanacaktır.

Özellikle Ermeni akademisyenlerin bugüne kadar soykırım iddialarını destekleyen binlerce kitap yazdığını, ancak bu çalışmalar arasında hiç hukuki bir sorun olarak soykırımı inceleyen veya aksi yönde fikir beyan bir çalışma bulunmadığı göz önüne alındığında, akademik açıdan bilimsel yönetim ve bilginin belli ideolojiler doğrultusunda sapmasını/çarpıtılmasını, mesela dünyada soykırım yanlısı bilimi nasıl buluyorsunuz? Sizce bilimsel toplum bilimsel araştırmaya karşı böyle ideolojik yaklaşımla ilgilenmelimidir ve nasıl?

Ermeni akademisyenler yukarıda anlatılan kurban duygusunu paylaşırlar ve gerçekten de açık bir şekilde belirtir ve desteklerler. Dolayısıyla onların 1915 olaylarına ilişkin yazıları bilimselden ziyade çoğu zaman tek taraflıdır ve polemige açıktır. Türk tarihi yazıların çoğu benzer sorunla karşı karşıya olduğu için, sonuç bu karmaşık tarihi sorunu ele alan güvenilir bilimin talihsiz ölümüdür.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Ermenistan ile ilişkilerin normalleştirilmesi yönünde attığı adımları nasıl görüyorsunuz? Özellikle Türk ve Ermeni akademisyenlerden kurulu tarihsel bir komisyonun, 1915 olayları üzerinde fikir alışverişinde bulunması önerisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Son on yıl, Türkiye ve Ermenistan arasındaki ilişkilerin normalleşmesine yönelik bazı başarısız girişimlere sahne olmuştur. Bir ortak tarihsel komisyon fikri takdire layıktır, fakat her iki taraftaki milliyetçiler bu planı baltalamışlardır. Tarihi siyasetçilerin ve milliyetçilerin elinden kurtarma görevi hala çözüm bulabilmiş değildir.